

önállóan zerepel Ausztria mellett, de 1900-ra nem szolgáltat adatokat. Hogy ezeket német forrásból merítik (s valóban honnan is merítsék, ha nem onnan vagy a központból!), bizonyosság rá ez a kitétel a 2418. lapon: «Dr. J. von Wlassics.» *kf.*

KÜLFÖLDI LAPSZEMLE.

Die deutsche Schule.

1903. 5—12. f. *Sallwürk* arról szól, hogy Ziller miképen tolmácsolja a Herbart-féle pädagógiát. Ezt a cikkét érdekesen lehet összevetni most megjelent füzetével, *Das Ende der Zillerschen Schule* (Diesterweg 1904.) — *Meumann* hosszabb cikket közöl a tanulás ökonomiájáról és technikájáról; alapos megfigyelések és értékes fejtegetés. — *Görland* Natorp-ról mint pädagogusról közöl bő tanulmányt, mely egyúttal a socialpädagogika fogalmának a meghatározásához is adalékul kíván szolgálni. Ez a tanulmány külön is megjelent s Natorp a «Socialpädagogik» II. kiadásában főként Görland fejtegetései miatt az olvasók figyelmét felhívja reá. — *Boy* a sokszorosan vitatott kérdést: a néptanítók egyetemi tanulmányozását tárgyalja. Eközben az egyetemen kapcsolatos gyakorló-iskola kérdése is felmerül. Boy határozottan azt feleli, hogy erre nincsen szükség, mert az egyetemen tudományos feladatai vannak a hallgatóknak s a gyakorló-iskola nem ezeknek szolgál. Érti ugyan a Rein álláspontját, hogy t. i. a gyakorló-iskola mint «megfigyelő és kísérleti állomás» föltétlenül szükséges, de nem hiszi, hogy ilyen iskola akár a gyakorlás, akár a kísérletezés szempontjából kellő eredményű lehessen. Tanulja a néptanító az egyetemen a neveléstudományt és annak segédtudományait, valamint mindezek történetét. — *Beyer* a neveléstudomány alapproblémáját fejtegeti. E probléma: a tiszta, feltétlenül érvényes nevelési cél felállítása. Vizsgálja e probléma tartalmát és terjedelmét, a pädagogika egyéb feladataihoz való viszonyát, tárgyalja a megfejtésére irányuló legfontosabb kísérleteket. — *Hänsch* Herder halálának 100. évfordulóján «Mink nekünk Herder?» czímen a nevelő szemével nézi a költőt, ki a német iskolának «Licht, Liebe, Leben». Szól Herder eszményéről, a nevelésre vonatkozó gondolatairól. (V. ö. *Löbner*, Herder jelentősége a nemzeti műveltség tekintetében. Zeitschrift für die Reform der höheren Schulen 1904. IV.).

1904. 1—9. f. *Pretzel* az iskolai felügyelet ügyében örömmel veszi észre a mozgalmat, hogy szakemberekre bízzák a népiskolák felügyeletét. — *Andreae* Rein könyvét (Pädagogik in systematischer

Darstellung. I.) ismerteti. — *Natorp* Kantról ír, így végezve szavait: •Kant óta és általa tudjuk, hogy az igazi elmélet az életnek, az emberi művelődés arany életének akar szolgálni, ez a végső célja. Kant igazi követője tehát arra törekszik, hogy amit az elmélet kidolgozott, úgy vigye be az életbe, hogy a kettő kölcsönösen segítse és megtermékenyítse egymást, hogy az életnek ne hiányozzék a cél tisztasága és bizonyossága, az elméletnek pedig a hatásosság ereje. Csak ha az elméletnek és az életnek ilyen kölcsönhatása meg lesz, csak akkor szabad igazán ünnepelnünk Kantot, nem a halottat, hanem a halhatatlanul közöttünk élő. Addig pedig emlékezete intsen, hogy ne fáradjunk el a munkában és a küzdelemben. A cél távol, örökké távol van. De annál jobban feleml bennünket az ezért a célért való küzdelem a nap minden sötétsége fölé és egy napos életünknek ezen túl emelkedő, örök jelentőséget ad! — *Hunziker* adatokat közöl arra nézve, hogy a svájci főiskolák milyen módon vesznek részt a néptanítók előkészítésében. — *Regener* az eszmetársulás alaki fokáról értekezik; egész dolgozata folyamán az oktatás mesterkedtsége és a forma imádása ellen küzd. Itt is ugyanaz az utalás, amit *Sallwürk* és *Risson* amaz írásaiban találunk, hogy a Herbartra hivatkozók nagyon sokban félremagyarázzák vagy félreértik a nagy mestert. — *Martha Philippi* Japán közoktatásügyét ismerteti. — *Meumann* népiskolai növendékeken végzett kísérletek alapján közli, hogy az eddigi tapasztalatok és kísérletek az iskolában végzett munka javára szólnak az otthon vagy elkülönítve végzett munkával szemben. — *Edwin Wilke* R. Hildebrand pädagogiai jelentőségét fejtegeti. A német nyelvi oktatásról szólva, H. ezt csak általános pädagogiai és didaktikai eszméinek példázójául használta fel. Eszméi abból a törekvésből eredtek, hogy a kor bajait az ifjúság nevelésével gyógyítsa meg és határozott lélektani felfogáson alapultak. Lélektani felfogását a gyermekek megfigyeléséből és az anyanyelvből merítette, és arra a meggyőződésre jutott, hogy a lelki élet természettől fogva s így kivált a gyermekben egységes, a fő és szív között csak lassanként áll elő a szakadás, a kedélyi életet joggalánul becsülik kevésre és túlbecsülik a fogalmi gondolkozást. *Wilke* azt kísérli meg, hogy H. műveiből pädagogiai felfogásáról egységes képet állítson össze. Azt bizonyítja, hogy a német nyelvi tanítás nagy mestere nemcsak e tárgyra vonatkozó igazságokat ad elő, hanem ezek az igazságok általános pädagogiai jelentőségűek. — *Paulsen* azokról a pontokról szól, melyeket a könnigsbergi gyűlésen a tanítóképzés jövődjé irányítóiu a tanítók elfogadtak s óv attól, hogy a tudományos művelődés emelését célzó jogos óhajtások téves útra vigyék a tanítóságot. Helyén valónak látja, hogy kiváló tanítók előtt az egyetem megnyíljék, de túlmegy a kellő határon az így szövegezett

két pont: 1. «Az egyetemek, mint a tudományos munkásság közép-pontjai legalkalmasabb színhelyei a néptanítóképzésnek is és semmi mással teljesen nem helyettesíthetők.» 2. «Jövőre tehát az összes tanítóknak az egyetemen való előkészülésére törekszünk.» Paulsen bebizonyítja, hogy az első pont csalódáson alapúl, a második pedig lehetetlenség. Azt óhajtja, hogy a mozgalom elé elérhető célokat tüzzenek s ne képteleneket, mert így még a lehetséges részek elérését is kockáztatják. — E cikkekre felel *Ries* egészen ellenkező álláspontról. Paulsen felszólalásában elismeri a nagy jóindulatot, de azt fejtegeti, hogy jórészt téves e felfogása, mert nem ismerte fel az idézett kívánások legbensőbb indító okait. — *Barth* leipzig-i tanár a nevelés hatalmáról szólva, azt vizsgálja, hogy a nevelő tényezők között a tulajdonképeni nevelésnek milyen szerepe van. Az a gondolat támadhat ugyanis, hogy a többi tényezőknek lehet köszönni mindent, magának a nevelésnek semmit. Ezzel szemben a tényeknek három csoportját tárja elő *Barth* s úgy látja, hogy az állati ösztönök átalakulása, a sugallás (suggestio) hatása, a szellemi és erkölcsi tekintetben csekély értékű gyermekeken elért eredmények alkalmasak arra, hogy a nevelés hatalmában való bizalmat helyre állítsák. i. s.

*

Monatsschrift für höhere Schulen. Herausgegeben unter Mitwirkung namhafter Schulmänner, Universitätslehrer und Verwaltungsbeamten von Dr. R. Köpke und Dr. A. Mathias, vortragende Räten im Königl. Preuss. Kultusministerium (III. Jahrgang 1904. I. Heft).

E kiváló német folyóirat első füzetében dr. A. *Mathias*, a folyóirat egyik szerkesztője Mommsen Tivadarnak életét és fejlődésének menetét mutatja be. Különösen méltatja Mommsen működését, mint történetíróét, s főleg azon eszméket fejtegeti, melyekkel Mommsen az idegen nyelvek tanítása felől hozzá intézett kérdésekre válaszolt. S hogy Mommsen, mint a római történelem legalaposabb ismerője a klasszikus nyelvek tanítása mellett szólalt fel, azt külön hangsúlyoznom is felesleges. Habár a modern nyelvek tanítását, főkép a francia és angolét is szükségesnek tartotta. E téren tehát Mommsen teljesen Goethe elvét vallotta, ki azt állította, hogy: «Wer fremde Sprachen nicht kennt, weiss nichts von dem eigenen». O. *Weissenfels* berlini tanár Försternek «Lebensfragen und Lebensbilder» című művét mutatja be, melyben Förstert, mint a társadalmi és ethikai nevelés német apostolát állítja oda. *Wirk* Pál Bornecque Henriknek a lille-i egyetem tanárának a porosz iskolákra vonatkozó bírálatát teszi szóvá. Fel-tűnően érdekes, hogy a francia pädagogus a német iskolák organizációját a franciáké fölé helyezi. A könyvismertetések nagy száma